

ISSAI 10

Yüksek Denetim Kurumları Uluslararası Standartları (ISSAI), Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) tarafından yayımlanmıştır. Daha fazla bilgi için, www.issai.org adresini ziyaret ediniz.

Sayıştayların (Yüksek Denetim Kurumlarının) Bağımsızlığı Hakkında Mexico Deklarasyonu

INTOSAI Mesleki Standartlar Komitesi

PSC-Sekreteryä

Rigsrevisionen • Landgreven 4 • P.O. Box 9009 • 1022 Copenhagen K • Denmark
Tel.: +45 3392 8400 • Fax: +45 3311 0415 • E-mail: info@rigsrevisionen.dk

INTOSAI Genel Sekreterliği - RECHNUNGSHOF

(Avusturya Sayıştayı)

DAMPFSCHIFFSTRASSE 2

A-1033 VIENNA

AUSTRIA

Tel.: ++43 (1) 711 71 • Fax: ++43 (1) 718 09 69

E-MAIL: intosai@rechnungshof.gv.at

WORLD WIDE WEB: <http://www.intosai.org>

Sayıştayların (Yüksek Denetim Kurumlarının) Bağımsızlığı Hakkında Mexico Deklarasyonu

Önsöz

Uluslararası Sayıştaylar Birliği, (Yüksek Denetim Kurumları) (INTOSAI) Mexico'daki XIX. Kongresinde:

Kamu fonları ve kaynaklarının usulüne uygun ve verimli kullanılmasının, kamu maliyesinin sağlıklı bir şekilde yönetilmesi ve sorumlu merciler tarafından alınan kararların etkinliği için vazgeçilmez ön koşullardan biri olduğu;

Denetim İlkelerini Yönlendiren Tavsiyelere Dair Lima Deklarasyonunda yüksek denetim kurumlarının görevlerini, ancak denetlenen kurumdan bağımsız ve dışarıdan gelecek etkilere karşı korunması halinde yerine getireceklerinin ifade edilmiş olduğu;

Bu hedefe ulaşılmasında, sağlıklı bir demokrasi için her ülkenin bağımsızlığı yasayla güvence altına alınmış bir Sayıştaya (yüksek denetim kurumuna) sahip olmasının zorunlu olduğu;

Lima Deklarasyonunda kamu kurumlarının tümüyle bağımsız olamayacağının; Sayıştayların (yüksek denetim kurumlarının) yetki ve sorumluluklarını yerine getirmeleri için gerekli işlevsel (fonksiyonel) ve kurumsal bağımsızlığa sahip olmaları gerektiğinin kabul edildiği;

Bağımsızlıklarını sağlayan ilkelerin uygulanmasıyla, Sayıştayların (yüksek denetim kurumlarının) farklı güvencelerden faydalanarak farklı şekillerde bağımsızlıklarını sağlayabilecekleri;

Bu dokümanda yer alan uygulama hükümlerinin ilkeleri tanımladığı ve bağımsız bir Sayıştay (yüksek denetim kurumu) için ideal olarak nitelendirildiği;

Mevcut durumda Sayıştayların (yüksek denetim kurumlarının) hiçbirinin bu uygulama ilkelerinin tamamını karşılamadığı anlaşıldığından; bağımsızlığın sağlanması için diğer iyi uygulamaların bu deklarasyona ek tavsiyeler sunulduğu;

Göz Önünde Bulundurularak; “Bağımsızlığa İlişkin Meksico Deklarasyonu” başlıklı bu belgenin kabul edilmesi, yayımlanması ve dağıtılması **Karara Bağlanmıştır.**

Genel

Genel olarak Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları), sağlıklı bir kamu sektörü denetiminin temel gereklilikleri olarak Lima Deklarasyonu ile INTOSAI'nin (Seul, Kore'de yapılan) XVII. Kongresinde alınan kararlarından doğan sekiz ana ilkeyi kabul eder.

İlke 1

Uygun ve etkili bir anayasal/yasal/hukuki çerçeve ile bu çerçeve dokümanda yer alan hükümlerin fiili olarak uygulamasının mevcudiyeti

Sayıştayın bağımsızlığının kapsamını ayrıntılı bir şekilde belirten bir yasa gereklidir.

İlke 2

Görevlerinin ifasında görevi sürdürme hakkı (teminat) ve yasal dokunulmazlık da dahil olmak üzere Sayıştayın (yüksek denetim kurumunun) başkanlarının ve (kurullar şeklinde örgütlenmiş Sayıştayların) üyelerinin bağımsızlığı

İlgili yasa:

- Yürütmeye karşı bağımsızlığını güvence altına alan bir usule göre atanan, yeniden atanan veya azledilen (bkz. ISSAI-11 Sayıştayın (yüksek denetim kurumunun) Bağımsızlığına İlişkin Tavsiyeler ve İyi Uygulama Örnekleri);

- Misilleme korkusu olmaksızın görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak şekilde yeterli uzunlukta ve sabit sürelerle atanan ve

- geçmişte veya şu anda, halin icabına göre görevini yerine getirmeden kaynaklanan her türlü eylemleri dolayısıyla koruma altında olan

Sayıştay (yüksek denetim kurumu) Başkan ve kurullar şeklinde örgütlenmiş Sayıştayların üyelerinin atanma, tekrar tayin etme, görev, görevden azledilme ve emekliliklerine ilişkin şartları belirler.

İlke 3

Sayıştayın (yüksek denetim kurumunun) fonksiyonlarını yerine getirmede yeterli görev ve yetki genişliği ve tam takdir yetkisi

Sayıştaylara,

- yasal niteliğine bakılmaksızın bir alıcı veya lehdar tarafından kullanılan kamu fonlarını kaynaklarını ve aktiflerini;
  - devlet veya kamu kurumlarına ait gelirlerin toplanmasını;
  - devlet veya kamu kurumlarının hesaplarının yasalılığını ve düzenliliğini;
  - mali yönetimin ve raporların kalitesini;
  - devlet veya kamu kurumlarının faaliyetlerinin ne ölçüde etkin, verimli ve ekonomik olduğunu
- denetleme yetkisi verilmelidir.

Yasalarla özel olarak böyle yapılması gerekli kılınan haller dışında, Sayıştaylar (yüksek denetleme kurumları) devlet veya kamu kurumlarının politikalarını denetlemez; kendilerini politika uygulamasının denetimiyle sınırlandırır.

Yasama tarafından çıkarılan kendileriyle ilgili olan yasalara uymakla birlikte; Sayıştaylar

- denetim konularını seçmede;
- denetimlerini planlamada, programlamada, yürütmede ve izlemede;
- kurumlarının organizasyonunda ve idaresinde;
- yaptırım uygulama yetkisine sahip olmaları halinde kararlarını uygulattırmada

Yasama veya Yürütmenin yönlendirmesinden veya müdahalesinden muaftır.

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları), her ne şekilde olursa olsun, denetledikleri kurumların yönetimine müdahale etmemeli veya müdahale ediyor görünmemelidirler.

Sayıştaylar, tarafsız kalabilmeleri ve tarafsız görünmeleri için; kendi elemanlarının denetledikleri kurumlar ile çok yakın bir ilişki içine girmemelerini sağlamalıdır.

Sayıştay kendisine ait sorumluluklarını yerine getirmede tam takdir yetkisine sahip olmalı; kamu fonlarının kullanımının ve yönetiminin iyileştirilmesi hususunda çaba gösteren devlet veya kamu kurumları ile işbirliği yapmalıdır.

Sayıştay (yüksek denetim kurumu); INTOSAI, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu veya diğer tanınmış standart-belirleyici organların resmi dokümanlarını temel alan uygun meslek ve denetim standartları ile mesleki ahlak kurallarını kullanmalıdır.

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) aynı zamanda anayasa, yasalar veya mevzuatın gerektirdiği şekilde- Yasama organına veya diğer devlet organlarına yıllık bir faaliyet raporu sunmalı ve bu raporu kamuoyunun istifadesine arz etmelidir.

İlke 4

Bilgiye sınırsız erişim

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) yasalarla kendilerine verilen görevleri usulünce yerine getirmeleri için gerekli bütün belge ve bilgilere zamanında, şartsız, doğrudan ve serbest olarak erişmek için gerekli yetkilere sahip olmalıdırlar.

İlke 5

Denetim çalışmalarına ilişkin rapor verme hakkı ve yükümlülüğü

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) denetim çalışmalarının sonuçlarını raporlama hususunda sınırlandırılmazlar. Denetim çalışmalarının sonuçlarını en az yılda bir kere raporlamaları yasayla zorunlu kılınmalıdır.

İlke 6

Denetim raporlarının içeriklerini ve zamanlamasını belirleme, raporları yayımlama ve dağıtma özgürlüğü

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) denetim raporlarının içeriklerini belirlemede serbesttir.

Sayıştaylar varsa denetlenen kurumun görüşlerini dikkate alarak gözlemlerini ve tavsiyelerini raporlarına koymada özgürdür.

Sayıştayların denetim raporlamasının asgari şartları ve gerektiğinde, resmi bir denetim görüşüne veya tasdikine tabi tutulması gereken spesifik konular yasayla düzenlenir.

Sayıştaylar, spesifik raporlama şartlarının yasayla öngörüldüğü haller dışında denetim raporlarının zamanlamasını belirlemede özgürdür.

Sayıştaylardan (yüksek denetim kurumlarından) yasama organının kendisi, komisyonlarından biri veya hükümet tarafından özel bir soruşturma veya denetim yapması istenebilir.

Sayıştaylar, -yasanın gerektirdiği şekilde- uygun mercie resmi olarak sunulmalarından veya iletilmelerinden sonra raporlarını yayımlama ve dağıtma özgürlüğüne sahiptir.

İlke 7

Sayıştay (yüksek denetim kurumu) tavsiyeleriyle ilgili etkili izleme mekanizmalarının varlığı

Sayıştay (yüksek denetim kurumu) duruma göre, düzeltici eylemde bulunmaları için spesifik tavsiyelerin gözden geçirilmesi ve izlenmesi amacıyla raporlarını Yasama organına, komisyonlarından birine veya denetlenen kurumun yönetim kuruluna sunar.

Sayıştaylar (yüksek denetleme kurumları) duruma göre Yasama organı, komisyonlarından biri ya da denetlenen kurumun yönetim kurulu tarafından yapılan gözlemlerin ve tavsiyelerin yanı sıra kendisi tarafından yapılan gözlemlerin ve tavsiyelerin denetlenen kurum tarafından gereği gibi ele alınmasını sağlamak için kendi iç izleme sistemine sahiptir.

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) duruma göre, yasalarla kendisine izleme ve yaptırım yetkisi verilmiş olsa dahi değerlendirilmesi ve gereğinin yapılması için izleme raporlarını yasama organına, komisyonlarından birine veya denetlenen kurumun yönetim kuruluna sunar.

İlke 8

Mali ve yönetsel/idari özerklik ile yeterli beşeri, maddi ve parasal kaynakların mevcut olması

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) gerekli ve makul miktarda beşeri, maddi ve parasal kaynaklara sahip olmalıdır --Yürütmenin bu kaynaklara erişimde herhangi bir kontrol veya yönlendirmesi olmamalıdır. Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları) bütçelerini kendileri yönetir ve usulüne uygun görüldükleri şekilde tahsis ederler.

Yasama organı veya onun bir komisyonu Sayıştayın görevlerini yerine getirmesi için gerekli kaynaklara sahip olmasını sağlamakla yükümlüdür.

Sayıştaylar (yüksek denetim kurumları), kendilerine sağlanan kaynakların görevlerini yerine getirmelerine imkan tanımaya elverişli olmaması halinde; doğrudan Yasama organına başvurma hakkına sahiptir.